

Г 414

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ**

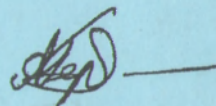
ГЕРЦИК Андрій Мирославович

УДК 796.01: 378.22+616-056.2 (71)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ
БАКАЛАВРІВ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ В КАНАДІ**

24.00.03 – Фізична реабілітація

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук
з фізичного виховання і спорту

КИЇВ – 2006

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано у Львівському державному інституті фізичної культури,
Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту

Науковий керівник

кандидат педагогічних наук, професор

ВАЦЕБА Оксана Михайлівна,

Львівський державний інститут фізичної культури,
проректор з наукової роботи та зовнішніх зв'язків

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор

СУЩЕНКО Людмила Петрівна,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
завідувач кафедри фізичної реабілітації;

кандидат медичних наук, професор

МУХІН Володимир Миколайович,

Національний університет фізичного виховання і спорту України,
професор кафедри фізичної реабілітації

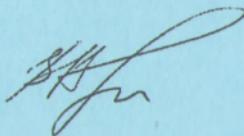
Провідна установа Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені
академіка Степана Дем'янчука, кафедра фізичної реабілітації, Міністерство
освіти і науки України, м. Рівне

Захист відбудеться 28 квітня 2006 року о 14 год. 30 хв. на засіданні
спеціалізованої вченої ради Д 26.829.01 Національного університету фізичного
виховання і спорту України (03680, м. Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного університету
фізичного виховання і спорту України (03680, м. Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

Автореферат розіслано 23 березня 2006 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. І. ВОРОНОВА

БІБЛІОТЕКА
Львівського державного
інституту фізичної
культури

2256/1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. Низка важливих, соціально значущих змін у системі вищої освіти України, прагнення увійти в міжнародний освітній простір, потреба в принципово новому поколінні кадрів з вищою освітою, які відповідатимуть вимогам внутрішнього та зовнішнього ринків праці, диктують необхідність суттєвої модифікації організації та змісту освіти в країні. У зв'язку з цим реалізація Державної національної програми "Освіта" (Україна ХХІ століття) повинна передбачати всебічне використання як вітчизняного, так і передового закордонного педагогічного досвіду. Неабиякий інтерес викликає система підготовки кадрів у Канаді – країні, яка є світовим лідером у новій для України освітній та професійній сфері фізичної реабілітації.

Канада є одним з найактивніших членів Світової конфедерації фізичної терапії. На ринку праці США та інших економічно розвинутих країн існує значний попит на канадських фахівців галузі фізичної реабілітації. У Канаді, як і в Україні, держава має вирішальний вплив на освіту та політику в галузі охорони здоров'я.

Українські вчені досліджують закордонний досвід переважно в сфері підготовки й перепідготовки вчителів. До ґрунтовних робіт, присвячених аналізу закордонного досвіду підготовки педагогічних кадрів, належать дослідження: проблем педагогічної освіти, педагогічної майстерності та підвищення кваліфікації вчителів у США (Р. М. Роман, 1998; М. Ю. Красовицький, 1999; О. І. Літвінов, 2000; Т. С. Кошманова, 2000; В. Б. Гарай, 2001); сучасних технологій підготовки вчителів у Великій Британії, Канаді, США (М. П. Лещенко, 2001; Н. П. Яцишин, 2002); системи підготовки фахівців соціальної роботи у Великій Британії (О. П. Пічкарь, 2002); теорії і практики навчання студентів у педагогічних коледжах Англії (О. Ю. Леонтьєва, 2003); питань професійної підготовки й діяльності вчителя у сучасному світі на матеріалах декількох країн (Л. П. Пуховська, 2000; Ю. В. Кіщенко, 2000; О. В. Сухомлинська, 2001-2004; І. Г. Тараненко, 2002; С. І. Синенко, 2002; Н. М. Лавриченко, 2004 та ін.) тощо.

Досвід підготовки кадрів у високорозвинутих країнах у сфері фізичної культури вивчається не так масштабно. Відзначимо дослідження Л. П. Сушенка (2002, 2003), які стосуються професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у закордонних країнах; праці Б. М. Шияна, Л. В. Волкова, Е. С. Вільчковського, І. К. Попеску, Т. Ю. Круцевич, Л. П. Сергієнка, у яких тільки дотично розглядається закордонний досвід та поодинокі дисертаційні дослідження останнього десятиріччя: Г. І. Арделеан (2000) – про систему фізичного виховання школярів Румунії, О. В. Віндюк (2003) – про організаційно-методичні основи фізичного виховання дітей 5-7 років у спортивно-оздоровчих установах США; Т. Ю. Осадчої (2005) – про професійну підготовку викладачів фізичного виховання в університетах США; І. Х. Турчик (2005) – про організацію фізичного виховання у школах Великобританії.

Таким чином, актуальність проблеми, яка полягає в можливості творчого використання досвіду Канади в підготовці фахівців з фізичної реабілітації, та

відсутність у вітчизняній науково-методичній літературі досліджень системи підготовки відповідних кадрів у Канаді зумовила вибір теми дослідження „Організаційно-методичні аспекти підготовки бакалаврів фізичної реабілітації в Канаді”.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційне дослідження здійснено відповідно до теми 2.3.7 “Структурно-функціональна систематизація вищої фізкультурної освіти в межах регіону” “Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2001-2005 рр.” Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України з номером державної реєстрації 0102U002641. Роль автора полягала в аналізі закордонного досвіду підготовки фахівців з фізичної реабілітації, зокрема організаційно-методичних засад підготовки бакалаврів фізичної реабілітації в Канаді.

Об’єкт дослідження – професійна підготовка фахівців з фізичної реабілітації.

Предмет дослідження – зміст, організація підготовки та сфера діяльності бакалаврів фізичної реабілітації (фізичної терапії) в Канаді.

Мета дослідження – виявлення й аналіз організаційно-методичних аспектів підготовки бакалаврів фізичної реабілітації в Канаді та визначення можливості використання канадського досвіду в підготовці фахівців з фізичної реабілітації у вищій школі України.

Завдання дослідження:

1. Вивчити систему підготовки кадрів сфери фізичної реабілітації в системі вищої галузевої освіти в Україні.
2. Дослідити і проаналізувати сферу та зміст діяльності фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії) у Канаді.
3. Дослідити особливості організаційно-методичного забезпечення підготовки бакалаврів фізичної реабілітації (фізичної терапії) у вищій школі Канади.
4. Розробити рекомендації щодо можливостей використання канадського досвіду для вдосконалення організаційно-методичних аспектів підготовки фахівців з фізичної реабілітації в Україні.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань використано такі методи дослідження: вивчення й аналіз літературних джерел, офіційних документів, навчальних планів та програм, довідкових матеріалів; анкетування та інтерв’ювання; педагогічне спостереження; системний аналіз; порівняльний аналіз; метод аналогій; елементи математико-статистичного опрацювання результатів дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів:

- уперше введено у вітчизняний науково-інформаційний обіг сутність і зміст нормативних документів Світової конфедерації фізичної терапії та розкрито зміст міжнародних стандартів професійної діяльності фахівців у сфері фізичної реабілітації стосовно України;
- визначено передумови формування фізичної реабілітації в Україні;
- визначено і проаналізовано сферу та зміст діяльності фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії) в Канаді;

- обґрунтовано можливості впровадження канадського досвіду для удосконалення організаційно-методичних аспектів підготовки фахівців з фізичної реабілітації в Україні;
- визначено й обґрунтовано алгоритм клінічної діяльності фахівця з фізичної реабілітації в Україні, який суттєво впливає на загальний результат реабілітаційного втручання.

У роботі також:

- доповнено й змістовно обґрунтовано понятійний апарат та ключові терміни в освітньо-професійній сфері фізичної реабілітації (фізичної терапії);
- доповнено теоретичні відомості про стан нормативного і програмно-методичного забезпечення підготовки кадрів у сфері фізичної реабілітації в Україні та Канаді;
- доповнено дані про сучасні тенденції й перспективи розвитку фізичної реабілітації як освітньої і професійної сфери діяльності.

Практична значущість дослідження полягає в обґрунтуванні можливостей використання канадського досвіду організаційно-методичного забезпечення підготовки фахівців з фізичної реабілітації у вищій школі України.

Основні положення дисертації викладено у методичному посібнику „Організаційно-методичні аспекти підготовки бакалаврів фізичної реабілітації в Канаді”, 2005. Результати проведених досліджень використано для вдосконалення навчального процесу, доповнення змісту навчальних дисциплін „Вступ до спеціальностей галузі”, „Вступ у фізичну реабілітацію”, „Фізична реабілітація при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату”, організації клінічних практик для студентів факультету фізичної реабілітації Львівського державного інституту фізичної культури, а також при підготовці й проведенні Всеукраїнської студентської олімпіади 2003/2004 н.р. зі спеціальності „Фізична реабілітація” та у роботі Львівської обласної асоціації фахівців з фізичної реабілітації, про що свідчать відповідні акти впровадження.

Матеріали дисертації можуть бути використані під час опрацювання державного стандарту, розробки посадових обов’язків фахівців з фізичної реабілітації, укладання навчальних планів та програм підготовки фахівців з фізичної реабілітації у вищій школі України; у написанні навчальних посібників; розробці спецкурсів та спецсемінірів для студентів спеціалізованих вищих навчальних закладів України; для підготовки аналітичних матеріалів і пропозицій з удосконалення системи підготовки фізичних реабілітологів в Україні; під час проведення методичних об’єднань, курсів підвищення кваліфікації та перепідготовки завідувачів та викладачів кафедр фізичної реабілітації вищих навчальних закладів України.

Особистий внесок автора полягає в самостійній організації та проведенні досліджень; пошуку, вивченні, систематизації, аналізі та узагальненні змісту нормативних документів, навчальних планів та програм підготовки фахівців з фізичної реабілітації у вищій школі України та в університетах Канади (за період

1997-2004 років); проведенні інтерв'ювання працівників Міністерства освіти і науки України, деканів та завідувачів кафедр фізичної реабілітації, керівників клінічних практик, завідувачів відділень медичних установ в Україні та Канаді; головних позаштатних спеціалістів Львівського обласного управління охорони здоров'я, а також трактуванні отриманого матеріалу та написанні дисертаційної роботи. У спільно виконаних публікаціях автору належать результати дослідження та їх обговорення.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження було апробовано на V Міжнародному науковому конгресі „Олімпійський спорт і спорт для всіх” (Мінськ, 2001), VI-VIII Міжнародних наукових конференціях „Молода спортивна наука України” (Львів, 2002-2004), II Всеукраїнській науково-методичній конференції „Здоров'я і освіта: проблеми та перспективи” (Донецьк, 2002), Всеукраїнській науково-практичній конференції „Фізична культура, спорт та здоров'я нації – нова епоха, нова генерація” (Миколаїв, 2002), IV та V Міжнародних наукових конференціях студентів та аспірантів „Фізична культура, спорт та здоров'я” (Харків, 2002-2003), VI Міжнародній науковій конференції „Сучасні проблеми удосконалення системи вищої фізкультурної освіти” (Кишинів, 2003), Всеукраїнській науковій конференції „Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту учнівської та студентської молоді” (Івано-Франківськ, 2004), Всеукраїнській науково-практичній конференції „Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації в Україні” (Дніпропетровськ, 2004), Всеукраїнській науково-практичній конференції „Фізичне виховання, спорт і здоров'я у сучасному суспільстві” Волинського державного університету імені Лесі Українки (Луцьк, 2005). Матеріали дослідження обговорено на щорічних наукових конференціях Львівського державного інституту фізичної культури (2002-2005), засіданнях наукового гуртка аспірантів (2001-2004) та Львівської обласної асоціації фахівців фізичної реабілітації (2002-2005).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження висвітлені у методичному посібнику „Організаційно-методичні аспекти підготовки бакалаврів фізичної реабілітації в Канаді” та 15 наукових статтях, з яких 6 опубліковано у наукових фахових виданнях ВАК України; 9 праць виконано одноосібно.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, шести розділів, списку використаної літератури, 8 додатків. Матеріали дисертаційної роботи викладено на 222 сторінках тексту, містять 12 таблиць та 4 рисунки. Перелік використаних джерел налічує 217 найменувань, у тому числі 152 іноземних авторів.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичну значущість роботи, а також подано інформацію про апробацію роботи, загальні відомості про

публікації з проблем дисертаційного дослідження; висвітлено особистий внесок та публікації автора.

У першому розділі **„Підготовка фахівців з фізичної реабілітації як важлива наукова проблема в системі вищої галузевої освіти”** обґрунтовано важливість підготовки кадрів для галузі; висвітлено актуальні проблеми підготовки фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України; проаналізовано наукові праці провідних учених галузі; окреслено сучасні теоретичні підходи до проблеми підготовки та діяльності фахівців з фізичної реабілітації.

Нам вдалося встановити відповідність між національним тлумаченням терміну „фізична реабілітація” та міжнародним трактуванням терміну „фізична терапія” („фізіотерапія”). Ключовими аспектами є, по-перше, спрямування професійної діяльності на функціональне відновлення (реабілітацію) хворих та неповносправних, по-друге – застосування однакових засобів і методів втручання, серед яких основними є фізичні вправи. Існування такої відповідності відкриває можливості для аналізу теорії і практики фізичної реабілітації у країнах-членах Світової конфедерації фізичної терапії загалом (World Confederation for Physical Therapy) і Канади зокрема.

Конфедерація є неприбутковою організацією, створеною у 1951 році, що об’єднує і представляє 82 національні організації і понад 225 тис. фізичних терапевтів. Вона затвердила стандарти освіти і практичної діяльності, які мають визначальний вплив на розвиток професії фізичного терапевта (реабілітолога) у цілому світі.

Дослідження засвідчило, що використання міжнародного досвіду потребує критичного аналізу здобутків освітніх систем закордонних країн і адаптації цих здобутків до національних потреб, особливостей та можливостей загалом. Водночас реформування вищої освіти з фізичної реабілітації в Україні доцільно здійснювати з урахуванням інтеграційних процесів у сфері вищої освіти європейських країн, зокрема згідно з принципами Болонської декларації.

У другому розділі **“Методи та організація дослідження”** подано систему методів дослідження, відповідних до об’єкту, предмету, мети та завдань дослідження; обґрунтовано доцільність використання цих методів та описано організацію дослідження.

Дослідження проведено трьома етапами упродовж 1997-2005 років.

На *першому етапі* (1997-2001 рр.) проведено розробку теоретичної концепції дослідження, визначено об’єкт, предмет, мету і завдання роботи.

На цьому етапі опрацьовано літературні джерела, що зберігаються у фондах Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського, Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України, бібліотек Львівського державного інституту фізичної культури і Національного університету фізичного виховання і спорту України, проаналізовано навчальні плани підготовки фахівців з фізичної реабілітації у ВНЗ. Були виявлені актуальні проблеми підготовки і діяльності фахівців з фізичної реабілітації в Україні.

Упродовж періоду підвищення кваліфікації, навчання та стажування у Канаді і США автор вивчав сферу діяльності фізичного терапевта у країнах-членах Світової конфедерації фізичної терапії, проводив збір документів, пов'язаних з нормативним, організаційно-методичним забезпеченням підготовки та сертифікації професійної діяльності бакалаврів фізичної терапії у Канаді.

На *другому етапі* (2001-2003) обґрунтовано відповідність між прийнятим в Україні терміном *фізична реабілітація* і міжнародним трактуванням терміну *фізична терапія*, виявлено міжнародні стандарти освіти і практичної діяльності у фізичній терапії, окреслено сферу діяльності та основні складові професійної кваліфікації бакалавра фізичної терапії у Канаді, встановлено мережу навчальних закладів з фізичної терапії у цій країні; проаналізовано зміст та організаційно-методичні аспекти підготовки фізичних терапевтів-бакалаврів і форму загальнодержавного підсумкового контролю за якістю підготовки.

На *третьому етапі* (2003-2005) здійснено аналіз результатів дослідження, сформульовано загальні висновки та практичні рекомендації, літературно оформлено текст дисертації, акти впровадження, підготовлено методичний посібник.

Аналіз організаційно-методичних аспектів підготовки фізичних реабілітологів (терапевтів) у Канаді, і, зокрема, основних документів для забезпечення підготовки та сертифікації бакалаврів фізичної терапії в Канаді, підтвердив необхідність попереднього вивчення сфери діяльності зазначених фахівців, з'ясування її структури, змісту і зв'язку з освітньою галуззю. Ці питання висвітлено у третьому розділі „Сфера та зміст діяльності фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії) в Канаді”. У цьому і наступних розділах дисертації, аналізуючи теорію та практику фізичної реабілітації в Канаді, ми зберегли оригінальне вживання термінів *фізична терапія* і *фізичний терапевт*, беручи до уваги їхню відповідність прийнятим в Україні термінам *фізична реабілітація* і *фізичний реабілітолог* (*фахівець з фізичної реабілітації*).

Професійна діяльність канадських фізичних терапевтів розвинулася у двох основних сферах: клінічній і позаклінічній.

Клінічна діяльність здійснюється в лікувальних та реабілітаційних установах і передбачає участь у встановленні реабілітаційного діагнозу та виконанні реабілітаційної програми. Вона охоплює втручання під час гострих станів, функціональне відновлення, підтримку досягнутих результатів, профілактику виникнення дисфункцій. Пацієнта скеровує безпосередньо до фізичного терапевта лікуючий лікар. Скерування містить перелік проблем, вирішення яких належить до компетенції фізичного терапевта.

Клінічна діяльність складається з реабілітаційного обстеження, оцінювання, визначення реабілітаційного діагнозу, складання прогнозу та здійснення реабілітаційного втручання. Обстеження обов'язково передують будь-якому втручанню. Його проходять усі пацієнти згідно з медичним діагнозом. Зазвичай, клінічна діяльність фізичного терапевта охоплює всі п'ять складових. Нерідко

клінічна діяльність обмежується виконанням лише однієї (обстеження) або двох, трьох, чотирьох інших складових, наприклад, проведенням обстеження (огляду), оцінки, визначенням реабілітаційного діагнозу і прогнозу, але без втручання.

Позаклінічна діяльність фізичного терапевта охоплює участь у наукових дослідженнях, навчальних програмах, консультуванні та адміністративній діяльності.

У дисертаційному дослідженні проаналізовано підготовку бакалавра фізичної терапії, оскільки в Канаді університетська програма з присвоєнням кваліфікації бакалавра є завершеною вищою освітою та основою для практичної діяльності. Самостійна наукова або викладацька діяльність потребує подальшого здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра фізичної терапії.

Професійна компетентність бакалавра фізичної терапії в Канаді є чітко регламентованою. Її зміст найповніше висвітлюється у „Кваліфікаційній характеристиці фізичного терапевта базового рівня в Канаді” (Competency Profile for the Entry-Level Physiotherapist in Canada). Цей документ, спрямований на визначення та уніфікацію вимог до базової професійної підготовленості, створювався за участю організацій, які репрезентують освітню, практичну та нормативну сфери професії фізичної терапії у Канаді.

Кваліфікаційна характеристика детально описує етичні норми, знання, навички, які необхідні для початку практичної діяльності, і слугує фундаментом для розвитку стандартів навчальних планів підготовки бакалаврів фізичної терапії. У документі визначено основні складові кваліфікації, які забезпечують ефективне виконання професійної ролі фахівця в межах всебічного, науково обґрунтованого, зорієнтованого на досягнення результатів і задоволення потреб пацієнта, підходу. Це професійна відповідальність, виконання реабілітаційного обстеження, встановлення реабілітаційного діагнозу і планування втручання, здійснення й оцінка реабілітаційного втручання, ділове спілкування і співпраця, організація надання реабілітаційних послуг.

У четвертому розділі „**Організаційно-методичне забезпечення підготовки бакалаврів фізичної реабілітації (фізичної терапії) в університетах Канади**” подається аналіз „Базового навчального плану канадських освітніх програм з фізичної терапії” (Entry-Level Curriculum for Canadian Physical Therapy Programs), висвітлюється організація освітньо-професійної підготовки, розкривається зміст підготовки фахівців на прикладі університету Манітоба, досліджується форма і зміст підсумкового загальнодержавного контролю професійної підготовленості бакалаврів фізичної терапії в Канаді.

Канадські фахівці вважають освіту невід’ємним компонентом професійної діяльності фізичного терапевта. Така освіта здійснюється на кваліфікаційних рівнях *бакалавра* (undergraduate level) і *магістра* (graduate level), а також передбачає післядипломне безперервне навчання (continuing education programs).

Підготовка бакалаврів фізичної терапії у Канаді здійснюється за різними освітніми програмами, створеними на основі „Базового навчального плану

канадських освітніх програм з фізичної терапії". У його основу покладено „Кваліфікаційну характеристику бакалавра фізичної терапії”.

Базовий план слугує нормативною основою і своєрідним посібником для університетів, що мають навчальні програми з фізичної терапії. На його основі та на основі консультацій з фахівцями-практиками і представниками громадськості створюються детальні навчальні плани для підготовки бакалаврів фізичної терапії. Відповідно до проведеного аналізу, Базовий план не встановлює мінімального чи максимального рівнів підготовки, а лише формує схему, за якою будується зміст і особливе спрямування окремих планів. У результаті цього й виникло різноманіття канадських університетських програм, кожна з яких має особливості та акценти і, водночас, зберігає основу Базового плану, що необхідно для якісної підготовки фахівців.

Основу підготовки бакалаврів фізичної терапії становить вивчення біологічних, прикладних, клінічних, соціальних дисциплін, методів наукових досліджень та навчальна (клінічна) практика (табл. 1).

Таблиця 1

Основні дисципліни „Базового навчального плану канадських освітніх програм з фізичної терапії”

Групи навчальних дисциплін	Навчальні предмети
Біологічного спрямування	Анатомія, фізіологія, патоанатомія, патофізіологія, біохімія, гігієна, екологія
Прикладного спрямування	Фізіологія праці та фізичних вправ, біомеханіка, руховий контроль, кінезіологія і патокінезіологія, ергономіка, віковий розвиток людини, фізична працездатність людини, основи фармакології
Клінічного спрямування	Загальні клінічні науки та пов'язані із спеціалізацією, основи теорії фізичного тренування, модифікація вправ і фізичної активності за наявності патології
Соціального спрямування	Предмети, орієнтовані на особистість, групу та суспільство
Методи наукових досліджень	Предмети, орієнтовані на основи наукових досліджень
Навчальна практика	Клінічне навчання

Аналіз Базового плану засвідчив, що у ньому значна увага приділяється особливостям підготовки фізичних терапевтів до діяльності в окремих сферах клінічної спеціалізації, таких як реабілітація при м'язово-скелетних, неврологічних, серцево-судинних і дихальних дисфункціях.

Навчальні програми підготовки бакалаврів фізичної терапії діють у 13 університетах Канади. Сумарний обсяг набору студентів становить 705 осіб на

рік, з яких французькою мовою навчається 180 осіб (26 %), англійською – 525 осіб (74 %). Існують значні відмінності в умовах набору студентів на навчання в різні університети за мовним, територіальним, етнічним, расовим та освітнім принципами. Випускникам усіх навчальних закладів присвоюють однакову кваліфікацію – *бакалавр фізичної терапії*. Терміни, необхідні для здобуття ступеня бакалавра фізичної терапії у Канаді, становлять від 4 до 6 років університетського навчання на базі середньої освіти.

Детальніший аналіз підготовки бакалаврів фізичної терапії стосувався університету Манітоби. Це дало змогу детальніше з'ясувати різні аспекти підготовки канадських бакалаврів фізичної терапії на прикладі окремого навчального закладу в умовах різноманіття канадських навчальних програм. Порівняльний аналіз навчальних планів університету Манітоби 1997/1998 і 2003/2004 навчальних років виявив, що загальна кількість аудиторних годин збільшилася на 101 годину, або 6 %, і сягнула рівня 1841 година. Водночас відбулося зменшення середнього аудиторного навантаження, яке становить 4,6 академічної години в день.

Досліджувані плани передбачають трирічне навчання на базі одного року університетської освіти з попереднім вивченням установленого обсягу навчального матеріалу з біології, психології, соціології та англійської мови. Плани мають однакову структуру і розділяють навчальний матеріал на п'ять основних циклів:

- перший курс: загальнотеоретичний і кардіо-респіраторний цикли;
- другий курс: м'язово-скелетний цикл;
- третій курс: неврологічний і спеціальний цикли.

Упродовж п'яти років найбільші зміни відбулися у циклі дисциплін, пов'язаних з реабілітацією при м'язово-скелетних дисфункціях.

Основними формами проведення академічних занять були і залишаються лекційні та практичні (лабораторні). Великий обсяг навчального матеріалу студенти засвоюють під час самостійної роботи. Семінарські заняття з усним оцінюванням знань не передбачені. До участі у навчальному процесі залучаються особи із руховими дисфункціями або неповносправністю, які пройшли спеціальний інструктаж. Вони на добровільних засадах надають допомогу студентам під час вивчення спеціальних дисциплін.

Основними засобами контролю за рівнем знань студентів є письмові та практичні екзамени, які проводяться упродовж усього навчального року. Перелік екзаменаційних питань попередньо не розповсюджується. Вважається, що на іспитах студент повинен бути готовим відповісти на будь-які питання, або продемонструвати будь-які вміння, передбачені навчальним матеріалом.

Невід'ємною складовою підготовки фізичних терапевтів-бакалаврів є навчальна практика (клінічна освіта), що проводиться індивідуальним методом. У навчальному плані університету Манітоби 2003/2004 навчального року її тривалість складає 1260 годин (33 тижні), або 41 % від загального навантаження. Тривалість клінічної освіти зростає з 285 годин на першому курсі до 375 на другому і 600 на третьому.

Університет Манітоби уклав угоди із 41 закладом для проведення практик. Це передусім шпиталі, реабілітаційні центри, будинки опіки для інвалідів та осіб похилого віку у провінціях Манітоба, Онтаріо і Саскачеван. Дотримання міжнародних стандартів підготовки фізичних терапевтів в університеті Манітоби створює можливості проходження навчальних практик за кордоном. Щонайменше одна навчальна практика у сільській місцевості є обов'язковою.

Підсумковий загальнодержавний контроль професійної підготовленості бакалаврів фізичної реабілітації (терапії) в Канаді здійснюється у формі Екзамену з компетенції у фізичній терапії, який складається з письмової частини, що має назву Кваліфікаційний екзамен, і практичної частини, що називається Національним екзаменом з фізичної терапії. Екзаменаційний матеріал охоплює всі складові діяльності канадського фізичного терапевта та основні сфери його клінічної спеціалізації.

Проведення Екзамену з компетенції у фізичній терапії дозволяє дотримуватися стандартів базової професійної підготовки фізичних терапевтів, водночас зберігаючи різноманіття канадських університетських навчальних планів. Успішне складання Екзамену є підставою для видачі ліцензії на право практичної діяльності.

П'ятий розділ **„Можливості використання канадського досвіду для вдосконалення організаційно-методичних аспектів підготовки фахівців з фізичної реабілітації в Україні”**.

Вивчення й аналіз канадського досвіду дозволили нам запропонувати алгоритм клінічної діяльності фахівця з фізичної реабілітації в Україні (рис. 1), який охоплює такі складові:

1. Обстеження для визначення функціональних порушень та обмежень.
2. Прогнозування результатів реабілітаційного втручання.
3. Планування реабілітаційного втручання (створення реабілітаційної програми).
4. Реабілітаційне втручання (виконання реабілітаційної програми).
5. Оцінювання результатів втручання та корекція реабілітаційної програми.

Обстеження виконується відповідно до медичного діагнозу і встановлених лікарем протипоказань та застережень. Воно охоплює поставу, ходу, м'язову силу та м'язовий тонус, амплітуду рухів у суглобах, рівновагу, координацію, антропометричні показники, інтенсивність та характер болю, основні життєві показники, функціональні обмеження; можливості самоогляду та самообслуговування. Фахівець з фізичної реабілітації може використати такі основні методи обстеження, як огляд, антропометрія, виконання активних та пасивних рухів, гоніометрія, мануальне м'язове тестування, ізометричне напруження м'язів, динамометрія, пальпація, шкала болю, функціональні тести.

Проаналізувавши отримані результати обстеження, фізичний реабілітолог повинен описати функціональні порушення й обмеження та спрогнозувати можливості їх усунення. Реабілітаційний прогноз – це визначення максимально можливого рівня покращення функцій пацієнта і часу, необхідного для досягнення цього рівня.

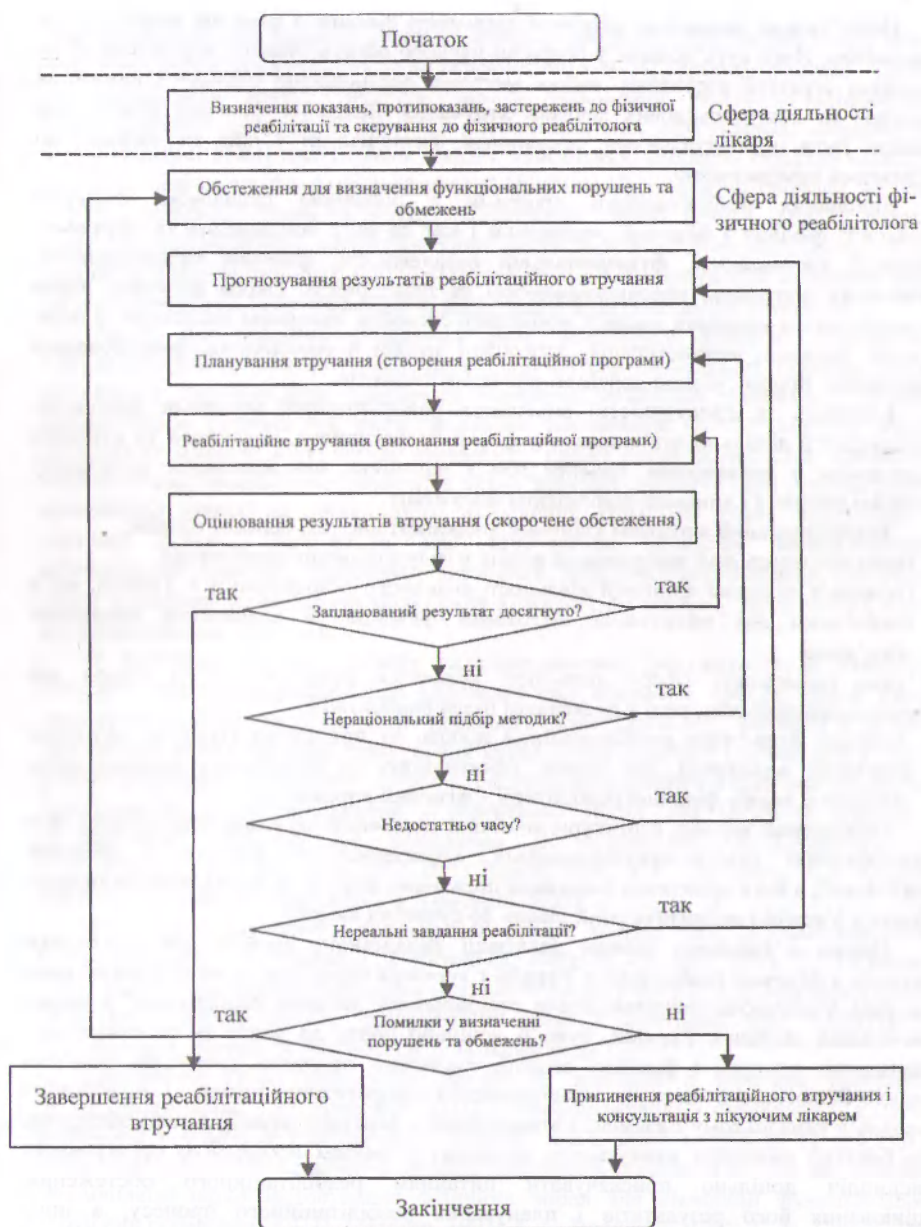

Рис. 1. Блок-схема алгоритму клінічної діяльності фахівця з фізичної реабілітації в Україні

Невід'ємною складовою клінічної діяльності фахівця з фізичної реабілітації є планування. Його суть полягає у розробці науково обґрунтованої і зорієнтованої на результат стратегії втручання, виборі методик, встановленні спільно з пацієнтом коротко- та довготермінових завдань втручання. Завдання фізичної реабілітації повинні бути індивідуальними, досяжними, визначеними у часі та такими, що піддаються вимірюванню.

Виконання реабілітаційної програми є основною складовою клінічної діяльності фахівця з фізичної реабілітації і має за мету покращення та підтримку здоров'я, тренуваності, функціональної незалежності, фізичної працездатності, зменшення порушень, неповносправності та інвалідності. Окрім фізичних вправ застосовуються методики масажу, мобілізації суглобів, очищення дихальних шляхів, фізичні чинники, механотерапія, допоміжні засоби й обладнання, функціональні тренування, пристосування довкілля, навчання пацієнтів.

Контроль за ефективністю виконання реабілітаційної програми фізичному реабілітологу доцільно здійснювати у формі оперативного, поточного та етапного оцінювання у заплановані терміни або з частотою, що відповідає клінічному профілю пацієнта і динаміці поліпшення його стану.

Запропонований алгоритм клінічної діяльності має такі основні ознаки:

1. Враховує передовий закордонний досвід у галузі фізичної реабілітації.
2. Окреслює складові клінічної діяльності фізичного реабілітолога в Україні, що є необхідним для ефективної підготовки фахівців та визначення посадових обов'язків.
3. Чітко розмежовує сфери діяльності фізичного реабілітолога та лікаря для результативної співпраці у досягненні цілей реабілітації.
4. Дозволяє формувати реабілітаційний процес на принципах теорії та методики фізичного виховання, що сприяє ефективному та безпечному використанню основного засобу фізичної реабілітації – фізичної вправи.

Окреслений варіант структури клінічної діяльності доцільно враховувати при вдосконаленні освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця з фізичної реабілітації, а його практична реалізація позитивно вплине на якість реабілітаційних послуг в Україні і наблизить їхній рівень до сучасних вимог.

Одним з головних шляхів реалізації канадського досвіду для підготовки фахівців з фізичної реабілітації в Україні є корекція структури та змісту навчальних програм. Укладаючи навчальні плани спеціальності „Фізична реабілітація” у вищих навчальних закладах України, було б доцільно брати до уваги зміст канадських навчальних програм з фізичної терапії, тривалість основних дисциплін (зокрема медико-біологічного циклу), співвідношення теоретичних питань і практичних завдань у канадському Екзамені з компетенції у фізичній терапії. Аналіз засвідчив, що близько половини навчального матеріалу у циклах професійно орієнтованих дисциплін доцільно присвячувати питанням реабілітаційного обстеження, оцінювання його результатів і планування реабілітаційного процесу, а іншу половину – вивченню реабілітаційного втручання. Щодо сфер клінічної

спеціалізації, то навчальний матеріал можна розподіляти приблизно таким чином: м'язово-скелетні дисфункції – 50 %; неврологічні – 30 %; серцево-дихальні – 20 %.

Канадський досвід свідчить, що до створення освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця з фізичної реабілітації, яка слугуватиме основою для вдосконалення навчальних планів вищих навчальних закладів України, необхідно залучати фахівців з фізичної реабілітації, фізичного виховання, охорони здоров'я, освіти, соціальної сфери та інших зацікавлених сторін. Істотну роль у розробці освітньо-кваліфікаційної характеристики мають виконувати громадські організації хворих та неповносправних, оскільки наріжним каменем документа має стати захист інтересів пацієнтів, а не законодавче закріплення вузьковідомчих інтересів.

Аналіз організаційно-методичних засад підготовки фізичних терапевтів у Канаді спонукає розглянути можливості реорганізації навчального процесу шляхом збільшення питомої ваги клінічного навчання майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в Україні. Ми виявили значне відставання (до 11 разів) в обсягах навчальних практик у структурі навчальних планів українських ВНЗ порівняно з мінімальними канадськими вимогами для отримання ліцензії. Така суттєва різниця однозначно вказує на необхідність збільшення кількості годин, відведених на клінічну освіту. Паралельно має відбуватися розвиток методологічного забезпечення практик: підготовка клінічних інструкторів-викладачів, уніфікація вимог і системи оцінювання, зменшення кількості студентів у академічних групах для проходження практики.

У шостому розділі „Аналіз та узагальнення результатів дослідження” наведено три групи результатів. Підтвердилися відомості про те, що в Україні спостерігається неврегульованість правового поля діяльності фахівців з фізичної реабілітації та суб'єктивне трактування місця і ролі фізичної реабілітації у сферах фізичної культури та охорони здоров'я; система вищої освіти з фізичної реабілітації перебуває на етапі формування, а підготовка кадрів для галузі за змістом та методологією здійснюється розрізнено (В. В. Абрамов, В. В. Клапчук, 1999; Г. Є. Верич, С. К. Клименко, 2002; В. О. Кукса, 2003; В. Г. Савченко, В. В. Клапчук, 2003; Ю. Лянной, О. Машалдін, О. Томенко, 2003).

Результати досліджень підтвердили думку вчених (В.С. Журавський, 2003; В. Кремень, 2003; К. Корсак, Г. Поберецька, 2003; В. Луговий, 2003; Л. П. Сушенко, 2003) про те, що використання міжнародного досвіду потребує критичного аналізу здобутків освітніх систем закордонних країн і адаптації цих здобутків до національних потреб, особливостей та можливостей.

Доповнено праці про сферу діяльності фахівців з фізичної реабілітації (В. М. Мухін, 2000; О. Алексєєв, 2003). Запропоновано структуру клінічної діяльності у фізичній реабілітації в Україні, яка є дуже подібною за змістом до структури педагогічної діяльності у сфері фізичного виховання та доповнює наукові рекомендації щодо застосування фізичних вправ для ліквідації функціональних порушень і обмежень (Л. П. Матвєєв, 1991; А. С. Вовканич, 1998; С. Н. Попов, 1999; В. М. Мухін, 2000; Б. М. Шиян, 2001; Т. Ю. Круцевич, 2003).

Уперше встановлено відповідність між національним тлумаченням терміну *фізична реабілітація* та міжнародним тлумаченням терміну *фізична терапія*.

Уперше проаналізовано організаційно-методичні аспекти підготовки фахівців з фізичної реабілітації в економічно розвинутій західній країні та одному із найавторитетніших членів Світової конфедерації фізичної терапії – Канаді.

Уперше створено алгоритм клінічної діяльності фахівця з фізичної реабілітації в Україні.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Перспективи подальшої наукової праці ми вбачаємо у вивченні можливостей європейської інтеграції вітчизняної освітньої сфери фізичної реабілітації відповідно до вимог Болонської декларації; науковому обґрунтуванні процесу працевлаштування й підвищення кваліфікації кадрів фізичної реабілітації в Україні; вивченні й аналізі канадських програм і методик фізичної реабілітації; вивчення освітніх систем європейських країн (Швеції, Голландії, Польщі); розвитку теоретичних засад фізичної реабілітації.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз літературних джерел засвідчує, що в Україні спостерігається значний інтерес з боку вищих навчальних закладів до нової освітньої спеціальності „Фізична реабілітація”. Однак підготовка кадрів здійснюється розрізнено, за умов неврегульованості правового поля діяльності фахівців галузі, здебільшого без врахування міжнародного досвіду, а тільки на підставі суб’єктивного трактування місця і ролі фізичної реабілітації в системах фізичної культури та охорони здоров’я.

Вчені недостатньо уваги приділяють науковим дослідженням, присвяченим підготовці фахівців з фізичної реабілітації за кордоном, особливо в економічно розвинутих країнах.

2. Встановлено відповідність між національним тлумаченням терміну *фізична реабілітація* та міжнародним тлумаченням терміну *фізична терапія*. Стандарти освіти і практичної діяльності, що мають визначальний вплив на розвиток фізичної реабілітації у світі, затвердила Світова конфедерація фізичної терапії (World Confederation for Physical Therapy).

Використання міжнародного досвіду підготовки фахівців є можливим за умови критичного аналізу здобутків освітніх систем країн-членів Світової конфедерації фізичної терапії і адаптації цих здобутків до національних потреб, особливостей та можливостей загалом.

Реформування вищої галузевої освіти з фізичної реабілітації в Україні, зокрема, доцільно здійснювати з врахуванням інтеграційних процесів у сфері вищої освіти європейських країн, зокрема згідно принципів Болонської декларації.

3. Освіта і професійна діяльність фізичних терапевтів у Канаді є нерозривно пов’язані.

Професійна діяльність канадських фізичних терапевтів розвинулася в двох основних сферах: клінічній і позаклінічній.

Клінічна діяльність полягає у встановленні реабілітаційного діагнозу та виконанні реабілітаційної програми і здійснюється в лікувальних та реабілітаційних закладах стаціонарного і амбулаторного типу, будинках інвалідів та людей похилого віку, за місцем проживання пацієнтів. Вона передбачає втручання під час гострих станів, функціональне відновлення, підтримку досягнутих результатів, профілактику виникнення рухових дисфункцій.

Складовими клінічної діяльності є реабілітаційне обстеження, визначення реабілітаційного діагнозу, планування і здійснення реабілітаційного втручання. Обстеження пацієнтів обов'язково передують будь-якому втручанню і виконуються згідно з медичним діагнозом.

Позаклінічна діяльність фізичного терапевта охоплює участь у наукових дослідженнях, навчальних програмах, консультуванні та адміністративній діяльності.

4. Зміст діяльності бакалавра фізичної терапії найповніше висвітлено у „Кваліфікаційній характеристиці фізичного терапевта базового рівня в Канаді”. Документ окреслює основні складові кваліфікації, що забезпечують ефективне виконання професійної ролі в межах всебічного, науково обґрунтованого, зорієнтованого на досягнення результатів і задоволення потреб пацієнта підходу. Це професійна відповідальність, виконання реабілітаційного обстеження, встановлення реабілітаційного діагнозу і планування втручання, здійснення і оцінка реабілітаційних послуг, ділове спілкування і співпраця, організація надання реабілітаційних послуг. „Кваліфікаційна характеристика” описує етичні норми, знання, навички, які необхідні для початку практичної діяльності, і слугує фундаментом для розвитку стандартів навчальних планів підготовки фахівців фізичної терапії.

5. Підготовка фахівців фізичної терапії у Канаді здійснюється за освітньо-кваліфікаційними рівнями „бакалавр” і „магістр”, з яких перший є основним для практичної, а другий – для наукової та викладацької діяльності.

Створення навчальних планів підготовки бакалаврів належить до компетенції навчальних закладів і ґрунтується на „Базовому навчальному плані канадських програм з фізичної терапії”.

Навчальні програми підготовки бакалаврів діють у 13 університетах Канади. Вимоги до вступників і тривалість навчання суттєво відрізняються.

У навчальному процесі особлива увага приділяється підготовці фізичних терапевтів до діяльності, скерованої на зменшення м'язово-скелетних, неврологічних та серцево-дихальних дисфункцій.

Основу підготовки бакалаврів фізичної терапії становить вивчення біологічних, прикладних, клінічних, соціальних дисциплін та методів наукових досліджень. Невід'ємною складовою підготовки фізичних терапевтів-бакалаврів є навчальна

практика (клінічна освіта), що проводиться індивідуальним методом і триває щонайменше 1025 годин.

6. Загальнодержавною формою обов'язкового підсумкового контролю професійної підготовленості фізичних терапевтів-бакалаврів в Канаді є Екзамен з компетенції у фізичній терапії, що складається з двох частин: письмової та практичної (клінічної).

Оцінювання охоплює основні складові клінічної діяльності, такі як складання історії рухової дисфункції, проведення реабілітаційного обстеження, трактування результатів обстеження, розв'язання клінічних проблем, а також організаторські навички, етичні аспекти, питання безпеки пацієнта, навички опитування і спілкування.

Успішне складання Екзамену з компетенції засвідчує досягнення мінімальних стандартів базової професійної підготовленості і є підставою для видачі ліцензії на право самостійної практичної діяльності.

7. Канадський досвід свідчить, що пошук шляхів розвитку освітньо-професійної галузі фізичної реабілітації в Україні доцільно проводити, орієнтуючись на задекларовані Світовою конфедерацією фізичної терапії міжнародні стандарти професійної діяльності.

До розробки нормативних документів галузі, зокрема Освітньо-кваліфікаційної характеристики, бажано залучати громадські організації хворих та неповносправних, а також об'єднання фізичних реабілітологів. Це б допомогло врахувати інтереси як споживачів реабілітаційних послуг, так і фахівців.

Розвиток і удосконалення навчальних програм з фізичної реабілітації з використанням канадського досвіду може відбуватись такими шляхами:

- організація і побудова навчального процесу з урахуванням змісту та складових клінічної діяльності фізичного реабілітолога;
- збільшення кількості годин, передбачених для вивчення будови, діяльності та методик обстеження опорно-рухового апарату;
- збільшення тривалості клінічних практик з одночасним зменшенням кількості студентів у групах;
- застосування елементів канадської системи контролю якості навчання.

Список робіт, опублікованих за темою дисертації

1. Герцик А.М. Організаційно-методичні аспекти підготовки бакалаврів фізичної реабілітації в Канаді: Метод. посіб. – Л.: Українські технології, 2005. – 112 с.
2. Герцик А.М. Можливості використання в Україні канадського досвіду організації клінічної діяльності фахівця фізичної реабілітації // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту: Зб. наук. пр. / За ред. С.С. Єрмакова. – Х., 2004. – № 7. – С. 27-35.
3. Герцик А.М. Організаційно-методичні аспекти проведення клінічної практики в системі підготовки фахівців фізичної реабілітації в Канаді // Молода

- спортивна наука України: Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. Вип. 8: В 4-х т. – Л., 2004. – Т. 2. – С. 78-83.
4. Герцик А.М. Підсумковий державний контроль професійної підготовленості бакалаврів фізичної реабілітації (терапії) в Канаді // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2004. – № 6. – С. 100-102.
 5. Герцик А.М. Трактатування ключових термінів в освітньо-професійній галузі фізичної реабілітації // Молода спортивна наука України: Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. Вип. 7: В 3-х т. – Л., 2003. – Т. 1. – С. 342-346.
 6. Герцик А.М. Порівняльна характеристика навчальних планів підготовки фахівців фізичної реабілітації у вищих закладах освіти України // Молода спортивна наука України: Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. Вип. 6: В 3-х т. – Л., 2002. – Т. 2. – С. 516-520.
 7. Герцик А.М., Герцик М.С. Організаційно-методологічні особливості підготовки фахівців фізичної реабілітації // Кінезіологія в системі культури: Матеріали конф. – Івано-Франківськ, 2001. – С. 7-8. *Особистий внесок здобувача полягає в аналізі наукової літератури та визначенні особливостей підготовки фахівців в Україні.*
 8. Вацеба О., Герцик А. Сучасні тенденції та актуальні проблеми розвитку освіти і науки в галузі фізичного виховання та спорту України // Здоров'я і освіта: проблеми та перспективи: Матеріали II Всеукр. наук.-метод. конф. – Донецьк, 2002. – С. 127-131. *Здобувачем проаналізовано розвиток фізичної реабілітації як складової фізичної культури і спорту України.*
 9. Герцик М., Герцик А. Підготовка фахівців фізичної реабілітації в умовах ступеневої освіти // Фізична культура, спорт та здоров'я нації – нова епоха, нова генерація: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Миколаїв, 2002. – С. 31-36. *Дисертант визначив особливості підготовки бакалаврів у системі ступеневої освіти.*
 10. Герцик А.М. Сучасний стан підготовки фахівців фізичної реабілітації в системі вищої школи України // Фізична культура, спорт та здоров'я: Матеріали IV Міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів – Х., 2002. – С. 66-67.
 11. Герцик А.М. Підготовка фахівців фізичної реабілітації у Канаді // Фізична культура, спорт та здоров'я: Матеріали V Міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів – Х., 2003. – С. 53.
 12. Вацеба О., Герцик М., Герцик А. До питання понятійного тлумачення спеціалізованих термінів в освітньо-професійній сфері фізичної реабілітації // Фізичне виховання, спорт і здоров'я у сучасному суспільстві: Зб. наук. пр. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2005. – С. 13-15. *Здобувачем визначено перелік колючих термінівсфери фізичної реабілітації та дано їх тлумачення.*
 13. Герцик А.М. Шляхи використання зарубіжного досвіду для підготовки фахівців фізичної реабілітації в Україні // Наукові записки Тернопільського

- державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2004. – № 4. – С. 140-143.
14. Герцук А.М. Організаційно-методичні особливості навчального процесу зі спеціальності „Фізична реабілітація” у Львівському державному інституті фізичної культури на основі використання канадського досвіду // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту учнівської та студентської молоді: Тези доп. Всеукр. наук. конф. – Івано-Франківськ, 2004. – С. 61-68.
 15. Герцук М., Герцук А. Физическая реабилитация как новая специальность в системе высшего физкультурного образования Украины // Олимпийский спорт и спорт для всех: Тез. V Междунар. науч. конгр. – Минск, 2001. – С. 300. *Дисертант визначив специфіку формування фізичної реабілітації в Україні як освітньої спеціальності.*
 16. Герцук М., Герцук А. Физическая реабилитация – новая специальность в системе высшего физкультурного образования Украины // Современные проблемы совершенствования системы высшего физкультурного образования: Материалы VI Междунар. науч. конф. – Кишинев, 2003. – С. 120-121. *Особистий внесок здобувача полягає у визначенні особливостей розвитку фізичної реабілітації у вищій школі України.*

АНОТАЦІЇ

Герцук А. М. Організаційно-методичні аспекти підготовки бакалаврів фізичної реабілітації в Канаді. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.03 – Фізична реабілітація. – Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, 2006.

У дисертації здійснено дослідження організаційно-методичних аспектів підготовки кадрів фізичної реабілітації у Канаді.

Об’єкт дослідження – професійна підготовка фахівців з фізичної реабілітації. Предмет дослідження – сфера діяльності, зміст та організація підготовки бакалаврів фізичної реабілітації (фізичної терапії) у Канаді.

Мета дослідження – виявлення й аналіз організаційно-методичних аспектів підготовки бакалаврів фізичної реабілітації в Канаді та визначення можливості використання канадського досвіду в підготовці фахівців з фізичної реабілітації у вищій школі України.

Наукова новизна та теоретична значущість роботи полягає у введенні в український науково-інформаційний обіг змісту нормативних документів Світової конфедерації фізичної терапії та розкритті змісту міжнародних стандартів професійної діяльності фахівців у сфері фізичної реабілітації; визначенні сфери діяльності фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії) у Канаді; визначенні передумов зародження і розвитку сфери фізичної реабілітації в Україні; визначенні місця та значення фізичної реабілітації в системі вищої галузевої освіти України;

обґрунтуванні можливостей використання канадського досвіду для вдосконалення організаційно-методичних аспектів підготовки фахівців з фізичної реабілітації в Україні.

Ключові слова: фізична реабілітація, бакалавр, підготовка кадрів, канадський досвід, вища галузева освіта.

Герцык А. М. Организационно-методические аспекты подготовки бакалавров физической реабилитации в Канаде. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.03 – Физическая реабилитация. – Национальный университет физического воспитания и спорта Украины, Киев, 2006.

В диссертации исследованы организационно-методические аспекты подготовки кадров по физической реабилитации в Канаде.

Объект исследования – профессиональная подготовка специалистов по физической реабилитации. Предмет исследования – сфера деятельности, содержание и организация подготовки бакалавров физической реабилитации (физической терапии) в Канаде.

Цель исследования – анализ организационно-методических аспектов подготовки бакалавров физической реабилитации в Канаде и определение возможности использования канадского опыта в подготовке специалистов по физической реабилитации в высшей школе Украины.

Научная новизна и теоретическое значение работы состоит во введении в украинский научно-информационный оборот нормативных документов Мировой конфедерации физической терапии и раскрытии содержания международных стандартов профессиональной деятельности специалистов в сфере физической реабилитации; определении сферы деятельности специалистов по физической реабилитации (физической терапии) в Канаде; определении предпосылок формирования и развития сферы физической реабилитации в Украине; определении места и значения физической реабилитации в системе высшего отраслевого образования Украины; обосновании возможностей использования канадского опыта для усовершенствования организационно-методических аспектов подготовки специалистов по физической реабилитации в Украине.

В первом разделе „Подготовка специалистов по физической реабилитации как важная научная проблема в системе высшего отраслевого образования” обоснована концепция исследования; раскрыты актуальные проблемы подготовки специалистов по физической реабилитации в высших учебных заведениях Украины; проанализированы научные работы ведущих ученых отрасли; определены современные теоретические подходы к проблеме подготовки и деятельности специалистов по физической реабилитации.

Во втором разделе “Методы и организация исследования” представлена система исследовательских приемов, соответствующих объекту, предмету, цели и

задачам исследования; обоснована целесообразность использования этих методов и описана организация исследования.

Анализ организационно-методических аспектов подготовки физических реабилитологов (терапевтов) в Канаде подтвердил необходимость изучения сферы деятельности указанных специалистов, выяснение ее структуры, содержания и связи с образовательной отраслью. Эти вопросы раскрыты в третьем разделе „Сфера и содержание деятельности специалистов по физической реабилитации (физической терапии) в Канаде”.

Профессиональная деятельность канадских физических терапевтов развилась в двух основных сферах: клинической и неклинической.

В диссертационном исследовании акцентировано внимание на изучении подготовки бакалавра физической терапии, поскольку в Канаде университетская программа с присвоением квалификации бакалавра является законченным высшим образованием и основой для практической деятельности. Самостоятельная научная или преподавательская деятельность требует дальнейшего получения бакалавром образовательно-квалификационного уровня магистра физической терапии.

Профессиональная компетентность бакалавра физической терапии в Канаде четко регламентирована. Ее содержание освещается в „Квалификационной характеристике физического терапевта базового уровня в Канаде” (Competency Profile for the Entry-Level Physiotherapist in Canada). Этот документ, направленный на определение и унификацию требований к профессиональной базовой подготовленности, создавался с участием организаций, которые представляют образовательную, практическую и нормативную сферы профессии физической терапии в Канаде. Партнерами выступили Канадский совет университетских программ по физической терапии (Canadian University Physical Therapy Academic Council), Канадская ассоциация физической терапии (Canadian Physiotherapy Association) и Канадский союз по регулированию профессиональной деятельности в физической терапии (Canadian Alliance of Physiotherapy Regulators).

В четвертом разделе „Организационно-методическое обеспечение подготовки бакалавров физической реабилитации (физической терапии) в университетах Канады” анализируется „Базовый учебный план канадских образовательных программ по физической терапии”, освещается организация образовательно-профессиональной подготовки, раскрывается содержание подготовки специалистов на примере университета Манитобы, исследуется форма и содержание итогового общегосударственного контроля профессиональной подготовленности бакалавров физической терапии в Канаде.

Канадские специалисты считают образование неотъемлемым компонентом профессиональной деятельности физического терапевта. Такое образование осуществляется на квалификационных уровнях бакалавра (undergraduate level) и магистра (graduate level), а также предусматривает последипломное непрерывное обучение (continuing education programs).

Подготовка бакалавров физической терапии в Канаде осуществляется по ричным образовательным программам, созданным на основе „Базового учебного плана канадских образовательных программ по физической терапии” (Entry-Level Curriculum for Canadian Physical Therapy Programs). В его основу заложена „Квалификационная характеристика бакалавра физической терапии”.

В пятом разделе описаны возможности использования канадского опыта для усовершенствования организационно-методических аспектов подготовки специалистов по физической реабилитации в Украине.

В шестом разделе анализируются и обобщаются результаты исследования.

Ключевые слова: физическая реабилитация, бакалавр, подготовка кадров, канадский опыт, высшее отраслевое образование.

Hertsyk A.M. Organizing and methodical aspects of preparing of the bachelors of a physical rehabilitation in Canada. – Manuscript.

Thesis on obtaining of a scientific degree of the candidate of sciences of physical education and sports according to specialty 24.00.03 – Physical rehabilitation. – National university of physical education and sports of Ukraine, Kyiv, 2006.

Organizing and methodical aspects of preparing of physical rehabilitation stuff in Canada have been investigated in the thesis.

Object of research – vocational training of the physical rehabilitation specialists. Subject of research – scope of practice, contents and organization of training of the bachelors of physical rehabilitation in Canada.

The purpose of research – to analyze organizing and methodical aspects of training of the bachelors of physical rehabilitation in Canada and to determine possibilities of using of Canadian experience in training of the specialists of physical rehabilitation in Ukrainian high school.

The scientific novelty and theoretical value of the thesis consist in the introducing in the Ukrainian scientific and information revolution of the contents of the normative documents of a World Confederation of Physical Therapy; deployment of the contents of the international standards of physical rehabilitation practice; definition of scope of practice of the specialists of a physical rehabilitation in Canada; definition of basic moments of formation and development of physical rehabilitation in Ukraine; determination of place and role of physical rehabilitation in Ukrainian system of high professional education; substantiation of possibilities of inculcation of Canadian experience for improvement of organizing and methodical aspects of preparing of the specialists of a physical rehabilitation in Ukraine.

Key words: physical rehabilitation, bachelor, organizing and methodical aspects of preparing of stuff, Canadian experience, high professional education.